

Date: 9th June-2026

QON YO'QOTISHNI DIAGNOSTIK USULLARI

Axmedova Dilafruz Baxadirovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Normal va patolgik fiziologiya kafedrası dotsenti

Sobirova Feruza

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Morfologiya fakulteti 1 bosqich magistranti

Qon yo'qotishni erta aniqlash klinik amaliyotda bemor hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'tkir qon ketish qisqa vaqt ichida gemodinamik buzilishlar, gipoksiya va gemorragik shok rivojlanishiga olib kelishi mumkinligi sababli diagnostika jarayoni tez va kompleks tarzda amalga oshirilishi zarur. Jarrohlik amaliyotida esa diagnostika qon ketish manbasini aniqlash, uning hajmini baholash va optimal davolash taktikasini tanlashda muhim rol o'ynaydi.

Klinik diagnostika usullari qon yo'qotishni baholashning birlamchi bosqichi bo'lib, bemorning umumiy holati, hushyorlik darajasi, puls, arterial bosim va nafas olish ko'rsatkichlari orqali amalga oshiriladi. Qon yo'qotishda puls tezlashishi, arterial bosim pasayishi va nafas olish tezlashishi kuzatiladi. Shuningdek, teri va shilliq qavatlarning oqarishi, sovuq va nam bo'lishi periferik perfuziya buzilishini ko'rsatadi. Og'ir holatlarda gemorragik shok belgilari, jumladan hushdan ketish, diurez kamayishi va periferik pulsning yo'qolishi aniqlanadi.

Laborator diagnostika gemoglobin, gematokrit va eritrotsitlar sonining pasayishi orqali qon yo'qotish darajasini baholashga imkon beradi. Koagulyatsion tizim ko'rsatkichlari (PT, APTT, fibrinogen) gemostaz holatini aks ettiradi. Laktat darajasining oshishi va kislota-ishqor muvozanatining buzilishi esa to'qimalarda gipoksiya va metabolik atsidoz rivojlanishini ko'rsatadi.

Instrumental diagnostika ichki qon ketish manbasini aniqlashda muhim o'rin tutadi. UZI, KT va MRT tekshiruvlari gematoma va ichki qon ketishlarni vizualizatsiya qilish imkonini beradi. Endoskopik usullar esa oshqozon-ichak tizimidagi qon ketish manbasini aniqlash va ayrim hollarda davolash imkonini beradi. Intraoperatsion monitoring jarrohlik davomida gemodinamik holatni nazorat qilishga xizmat qiladi.

Gemodinamik monitoring arterial bosim, markaziy venoz bosim (MVB), yurak urish tezligi va SpO₂ ko'rsatkichlari orqali amalga oshiriladi va organizmning kompensator javobini baholash imkonini beradi.

Differensial diagnostikada esa yashirin va ochiq qon yo'qotish, shuningdek gemodilutsiya kabi holatlar farqlanadi. Bu to'g'ri tashxis qo'yish va noto'g'ri davolashning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, qon yo'qotishni diagnostika qilishda klinik, laborator, instrumental va gemodinamik usullar kompleks qo'llanilishi zarur. Faqat kompleks yondashuv orqali patologiyaning darajasi va sababi to'liq aniqlanadi hamda erta tashxis gemorragik shok va og'ir asoratlarning oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

